Το Κενό Σημαίνον Της Ευρώπης – Η Απορρύθμιση των Θεσμικών Αρχών και των Κοινωνικών Συμβολαίων

Αποστόλης Στασινόπουλος

Η μυθολογική μορφοποίηση της Ευρώπης μας εξιστορεί πως παραπλανημένη από τη μεταμόρφωση του Δία σε ταύρο έσπευσε να τον χαϊδέψει δίνοντας του την ευκαιρία να την αρπάξει. Ο Δίας χάρισε στην Ευρώπη τρία δώρα, τον Τάλω (έναν άγρυπνο μεταλλικό γίγαντα – φύλακα που αργότερα προστάτευε την Κρήτη από κάθε επιδρομή), ένα κυνηγόσκυλο που δεν έχανε ποτέ το θήραμά του και ένα όπλο που δεν αστοχούσε ποτέ. Η Ευρώπη άνοιξε τα δώρα της πρόσφατα απελευθερώνοντας τον γίγαντα- φύλακα frontex , το κυνηγόσκυλο των αστυνομικών επιδρομών και το όπλο των στρατοκρατούμενων συνόρων.

”Τέλος θέλω να πω, ότι σε σχέση με διάφορες ερωτήσεις σας για τα σύνορα, για τον φράχτη, το όνειρο, το όραμα το δικό μας, είναι να έχουμε μία Ευρώπη δίχως τείχη, δίχως φράχτες, δίχως σύνορα. Η Ευρώπη όμως έχει σύνορα με άλλες χώρες εκτός Ευρώπης. Η Τουρκία σήμερα δεν είναι στην Ευρώπη. Η ιδέα του να πέσει ο φράχτης μονομερώς και να έρχονται οι πρόσφυγες από τον Έβρο, φαίνεται καλή ιδέα για κάποιους που δεν έχουν γνώση του γεγονότος ότι από την άλλη μεριά του Έβρου, μέχρι να φτάσουν δηλαδή στον Έβρο αυτοί οι άνθρωποι, υπάρχουν νάρκες. Άρα το δίλημμα μας δεν είναι εάν θα χάνουν τη ζωή τους στο Αιγαίο ή στις νάρκες του Έβρου. Το ζήτημα για εμάς είναι να μην χάνουν τη ζωή τους οι πρόσφυγες. Συνεπώς, η σωστή διαχείριση του προβλήματος είναι η σωστή προετοιμασία των υποδομών στην ελληνική πλευρά και η συνεργασία με την Τουρκία ώστε να σταματήσουν οι ροές.” (1)

Η δήλωση αυτή του Αλέξη Τσίπρα, το Νοέμβριο του 2015, εκτιμώ πως είναι ιδιαιτέρως στοχευμένη και εξόχως σημαντική, όχι τόσο για αυτά που λέει αλλά για όσα επιχειρεί να αποκρύψει. Η συγκεκριμένη δήλωση εξοβελίζει δύο θεμελιώδεις πτυχές της σύγχρονης πραγματικότητας: την κατάρρευση της πολιτικής ελέγχου και επιτήρησης στην οποία είχε επενδύσει η Ευρώπη τη διαχείριση του μεταναστευτικού, η οποία έφτασε στο απόγειό της τον Μάρτιο του 2015 και την διάβρωση του θεσμικού πλαισίου πάνω στο οποίο είχε βασίσει τις πολιτικές της.

Η μία διάσταση της κυρίαρχης πολιτικής και στρατηγικής διαχείρισης της μετανάστευσης εκφράστηκε με τη λογική της αποτροπής και είχε ως ακρογωνιαίο λίθο την παρανομοποίηση της μετακίνησης και την εγκληματοποίηση της ύπαρξης. Η εν λόγω λογική, δεν συνίστατο στη θεσμοθέτηση νόμων προς παραβίαση από τους μετακινούμενους αλλά στη συστηματική δημιουργία ενός άνομου χώρου, ενός νομικού κενού δηλαδή, που περικλείει και ορίζει τον μετανάστη. Ο προσδιορισμός της κατάστασής του ως παράνομης, λαθραίας ή παράτυπης δεν εκπήγασε από τη διάπραξη κάποιου ποινικού αδικήματος, αλλά ήταν σύμφυτος με την καθολική ανυπαρξία ενός νομικού πλαισίου προστασίας του. Το γεγονός αυτό επενδύθηκε με την πολιτική εξωτερίκευσης των ροών και της επαναπροώθησης αυτών, δηλαδή την διοικητικά και στρατιωτικά οργανωμένη διατήρηση των ροών εκτός Ε.Ε. μέχρι και τη φυσική εξόντωση των όντων εκείνων που ήταν νομικά “ακατανόμαστα”.

Το παραπάνω συνδυάστηκε με την ολική αστυνόμευση του ελέγχου και τη συνεπακόλουθη στρατικοποίηση της επιτήρησης για το μεταναστευτικό πληθυσμό. Η εδραίωση ενός νόμιμου πολέμου χαμηλής έντασης εμφανίστηκε με τη στρατικοποίηση των συνόρων που επεκτάθηκε ταχύτατα και στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών πολλαπλασιάζοντας τα σύνορα και καθιστώντας τα ασαφή και αδιάκριτα. Οι επιχειρήσεις της frontex στο Αιγαίο, η ανέγερση του φράχτη στον Έβρο, η δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης, αποτέλεσαν τη ρύθμιση του απειλητικού “Άλλου” ως ξένου και παράλληλα ως μιας “ανωμαλίας” στη φανταστική

συνέχεια του ευρωπαϊκού πειράματος. Επιπλέον, πρέπει να υπολογίσουμε την ανάπτυξη και εφαρμογή εντός αυτών των επιχειρήσεων μη επανδρομένων αεροσκαφών (drones) (2) και των στρατιωτικο-βιομηχανικών τεχνολογιών ελέγχου και επιτήρησης που ανεφύησαν με το σύστημα Eurosur (3).

Η κίνηση των τεκτονικών πλακών του πολιτικού χάρτη δημιουργεί διαρκώς πολλαπλούς κοινωνικούς σεισμούς παγκοσμίως. Η κατάρρευση των μηχανισμών ελέγχου και επιτήρησης των πληθυσμιακών ροών που περιγράψαμε παραπάνω αποτύπωσε την αποτυχία των ιδεολογημάτων της αποτροπής και της εξαίρεσης καθώς δεν κατάφεραν ούτε στο ελάχιστο να προβλέψουν, να αποτρέψουν και να διαχειριστούν τα προσφυγικά κύματα. Η αντιμεταναστευτική ρητορεία της Ευρωπαϊκής ελίτ και των κρατών μελών της, διαταράχτηκε ανεπανόρθωτα καθώς στάθηκε αναντίστοιχη, ακόμα και με τις δικές της κανοναρχήσεις και τα πολιτικά της στρατηγήματα, να ερμηνεύσει τις νέες κοινωνικές συγκροτήσεις και να διασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία των κοινωνιών. Τι συμβαίνει όμως σήμερα; Πού δείχνει να οδηγεί η αποτυχία και το αδιέξοδο των κυρίαρχων πολιτικών αποφάσεων;

Αρχικά θα πρέπει να σταθούμε στην ερωτοτροπούσα σχέση της Ευρώπης με την Τουρκία που κατέληξε και στην πρόσφατη κοινή δήλωση – συμφωνία, που χαρακτηρίζει την Τουρκία ως ασφαλή τρίτη χώρα συγκαλύπτοντας πως το τελευταίο διάστημα στην Τουρκία δολοφονούνται αντιφρονούντες δικηγόροι σε δημόσια θέα, εξοστρακίζεται η ελευθερία του τύπου ενώ ταυτόχρονα φυλακίζονται δημοσιογράφοι που θεωρούνται αντισυστημικοί. Ολόκληρες πόλεις και κοινότητες Κούρδων (4) πολιορκούνται στο εσωτερικό της και η ένταση της καταστολής διευρύνεται τη στιγμή που η ”ψυχρή” διαμάχη με την Ρωσία εξαπλώνεται σαν έρημος κάτω από το θρυμματισμένο πολιτικό σκηνικό. Ακόμα, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με το κλείσιμο των συνόρων και τη δημιουργία φραχτών εντός Ε.Ε. Αν αναλογιστούμε και την πρόσφατη απόφαση του συμβουλίου της Κομισιόν να εντείνει τους ελέγχους εντός της ζώνης Σένγκεν μπορούμε χωρίς δυσκολίες να κατανοήσουμε την αλλοίωση του θεσμικού μεταβολισμού της

Ευρώπης (5). Η ηγεμονική στάση της Γερμανίας που εμφανίστηκε ως εγγυητής της σταθερότητας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και προέβη σε μια επιλεκτική υποδοχή, σκληραίνοντας τους όρους για την οικογενειακή επανένωση, συνοδεύεται, όπως γίνεται πλέον ξεκάθαρο, από την άρνηση των δορυφόρων της να συμμετέχουν στην πολιτική μετεγκατάστασης με την διαρκώς εντεινόμενη εσωστρέφεια τους. Πρέπει να επισημάνουμε, στο σημείο αυτό, και το τελευταίο νομοσχέδιο που ψηφίστηκε από την ελληνική βουλή, στο οποίο αναφέρεται ρητά η δυνατότητα στέρησης της ελευθερίας των προσφύγων μετά από απόφαση του διοικητή του εκάστοτε hot spot! (6)

Τα hot spot αποτελούν τα νεώτερα στρατόπεδα συγκέντρωσης βαθαίνοντας ακόμα περισσότερο τον διαχωρισμό και τις διαιρέσεις εντός των πληθυσμών. Η φημολογία των τελευταίων ημερών για την κατάρρευση της συμφωνίας Ε.Ε -Τουρκίας είχε ως συνέπεια την κυκλοφορία δημοσιευμάτων στον γερμανικό τύπο και συγκεκριμένα στη Bild για τη μετατροπή των νησιών σε hotspot με την ταυτόχρονη παύση των ακτοπλοϊκών γραμμών προς την ενδοχώρα (7) .

Η Ειδομένη που παράχθηκε ως ένας γεωστρατηγικός τόπος γκρίζας ζώνης δικαίου πάνω στον οποίο επιχειρήθηκαν κεντρικές πολιτικές συγκρούσεις μεταξύ της Ελλάδας, της Μακεδονίας και της Ε.Ε., εκκενώθηκε με συνοπτικές διαδικασίες χωρίς την παρουσία δημοσιογράφων αποκαλύπτοντας πως τα όρια μεταξύ του ορατού και του αόρατου είναι τετριμμένα. Η επιλογή διατήρησης του φράχτη στον Έβρο τη στιγμή που ήδη έχει δημιουργηθεί βαλκανική δίοδος, επεκτείνοντας τη λογική του ρεαλισμού και της διαχείρισης στο ζήτημα των πληθυσμιακών ροών, καταργεί τη μόνη λογική δίοδο εισόδου με συνέπεια να μεγεθύνεται ο αριθμός των θυμάτων καθημερινά. Η αποτροπή των μαζικών θανάτων στο ”σταυροδρόμι των πολιτισμών” μπορεί να περάσει μόνο μέσα από την αποστρατικοποίηση των συνόρων και το άνοιγμα του απονταρκοθετημένου Έβρου.

Επιπροσθέτως, η πρόταση για τη δημιουργία outspots εκτός Ε.Ε που ανακυκλώνεται συνεχώς τον τελευταίο χρόνο σε όλες τις

συζητήσεις του κονκλαβίου των ευρωπαϊκών ηγετών πρέπει να μας ανακινεί πολλές υποψίες διότι η δημιουργία τέτοιων κέντρων πέρα από το να στεγανοποιεί την αυθαίρετη κράτηση, και μάλιστα με ακόμα πιο αμφιλεγόμενους όρους διότι δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η Τουρκία – όπως ήδη σημειώσαμε – θεωρείται ασφαλής χώρα, περιπλανιέται στους κόλπους των ευρωπαϊκών οργάνων εδώ και αρκετά χρόνια (8) .

Επίσης, εκτείνει τη λογική της εξωτερίκευσης των ροών και των κλειστών συνόρων καθώς αρνείται να αποδεχτεί την κατάρρευση της ευρωπαϊκής νομικο-πολιτικής τάξης και εμμένει στη λογική του διαχωρισμού, που έχει ως αποτέλεσμα την πολύ πιθανή προοπτική δημιουργίας ροών δύο ταχυτήτων και ακόμα περισσότερων στρατοπέδων συγκέντρωσης στις χώρες αυτές. Η βαθιά ανηθικότητα του κράτους και των υπερεθνικών δικτύων οικονομικής και πολιτικής εξουσίας ξεδιπλώνεται ξανά, οριοθετώντας τη σχέση της με την ανθρώπινη ζωή. Όλα αυτά, εκτός από το να καταδεικνύουν την αντινομική φύση του δυτικού φιλελευθερισμού και τις αντιφάσεις του ενωσιακού μορφώματος, αποκαλύπτουν τη συνολική κατάρρευση της μεταναστευτικής πολιτικής καθώς το πεδίο των συγκρούσεων μεταφέρεται εντός Ε.Ε. με τις θεσμικές δικλείδες που αποτελούσαν τα μέχρι πρότινος θεμέλιά της, να απορρυθμίζονται από το εσωτερικό της.

Το δικαίωμα στο άσυλο περιορίζεται σε σημείο πρωτοφανές καταδεικνύοντας τη θωράκιση και των κρατών-μελών καθώς συσκοτίζονται και οι έσχατες βεβαιότητες του Ευρωπαϊκού μοντέλου που μεταλλάσσεται μαζί με τα κράτη-μέλη της από μια ένωση Δικαίου σε μια ένωση Ισχύος. Οι βαθιές αυτές αντιφάσεις και η τεράστια αμηχανία των ευρωπαϊκών ελίτ απέναντι στη νέα αυτή κατάσταση, πηγάζει από το γεγονός πως οι νέες κοινωνικο-ιστορικές εκδηλώσεις καταφέρνουν να υπονομεύσουν τους πρωτογενείς όρους συγκρότησης του έθνους – κράτους και της Ε.Ε., όπως και όλες τις θεσμικές άμυνες της ”Ευρώπης των δικαιωμάτων και της ελευθερίας των πολιτών”. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Χάρτης θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταστρέφονται σε κενές από

νόημα συμβάσεις καθώς αδυνατούν να εγγυηθούν τους όρους της ζωής.

Ποια είναι όμως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καινοφανούς αυτής προσφυγικής κίνησης; Το διαβατήριο Νάνσεν αποτέλεσε εν μέσω του νομικού εργαστηρίου του μεσοπολέμου την πρωταρχική εισαγωγή διεθνών κανονισμών που στόχευαν να διευθετήσουν το ζήτημα των προσφύγων. Ο οργανισμός αυτός (το Διεθνές γραφείο Νάνσεν) διαλύθηκε το 1938, μετά την κατάργηση της σχετικής Αρμοστείας πλην όμως το έργο της συμπεριελήφθη σε νεότερες συνθήκες, όπως στη συμφωνία του Λονδίνου (15 Οκτωβρίου 1949) και της Γενεύης (28 Ιουλίου 1951). Η μεταγενέστερη συνθήκη της Γενεύης αποτελεί μέχρι και σήμερα την ισχυρότατη παραπομπή καθορισμού του πρόσφυγα που μαζί με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης το 1967 εκφράστηκαν ως η ρυθμιστική αρχή διευθέτησης του προσφυγικού ζητήματος μετά και το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μέσω μαζικών επαναπατρισμών και πολιτογραφήσεων. Η αποτελεσματικότητα όμως αυτών των συμβάσεων και των οργανισμών τους θα έπρεπε να δηλωθεί απερίφραστα και χωρίς ψευδαισθήσεις πως ήταν ανέκαθεν ανεπαρκής. Όπως είχε διακρίνει παλιότερα και ο Αγκάμπεν: "Σε κάθε περίπτωση, όμως, το ουσιαστικό είναι ότι κάθε φορά που οι πρόσφυγες δεν αντιπροσωπεύουν μεμονωμένες ατομικές περιπτώσεις, αλλά, όπως συμβαίνει πλέον με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα, ένα μαζικό φαινόμενο, τόσο αυτές οι οργανώσεις όσο και τα μεμονωμένα κράτη, παρ 'όλες τις επίσημες και βαρύγδουπες επικλήσεις των "ιερών και αναπαλλοτρίωτων" δικαιωμάτων του ανθρώπου, αποδεικνύονται ολωσδιόλου ανίκανα όχι μόνο να επιλύσουν το πρόβλημα, αλλά ακόμα και να το αντιμετωπίσουν με τον προσήκοντα τρόπο" (9) .

Η διαπίστωση αυτή του Αγκάμπεν δύναται να μας βοηθήσει να ερμηνεύσουμε και τον λόγο που οι μεταπολεμικές συναινέσεις απεμπόλησαν την πρόβλεψη και την εγγραφή των μετακινήσεων που ακολούθησαν μέσα σε αυτές τις συμβάσεις. Η ροή της μετακίνησης από το 1950 και μετά καθορίστηκε από διακρατικές συμφωνίες στη βάση των κοινών αγορών εργασίας ή πολιτικών κάλυψης εργατικού δυναμικού στη άνθιση της καπιταλιστικής ανάπτυξης με στόχο την

επιλεκτική υποδοχή σε μια ολοένα αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της αγοράς εργασίας. Με την πετρελαϊκή κρίση το 1973, μέχρι και την οποία είχαν στρατολογηθεί περί τους 20 εκατομμύρια ξένοι εργάτες με το καθεστώς του «φιλοξενούμενου εργάτη», τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη αποφάσισαν να απαγορεύσουν μονομερώς την εισροή εργατών. Η πολιτική αυτή, η μεταλλαγή δηλαδή του status quo του μετανάστη και η απόσυρση των κρατών από τις συμφωνίες που περιόριζαν την παράνομη μετανάστευση, οδήγησε στον διαχωρισμό του πρόσφυγα και του μετανάστη χωρίς χαρτιά, η οποία καθόρισε έκτοτε και το νομικό καθεστώς των μετακινούμενων. Τα συμβόλαια πάνω στα οποία αποτυπώθηκαν οι νόμιμοι δίοδοι διάβασης αποσχίστηκαν από τα ίδια συμβαλλόμενα μέρη ενώ όσοι τα διέσχιζαν βούλιαξαν στο κενό που δημιουργήθηκε, αιωρούμενοι πάνω από το χάσμα μεταξύ αυτών των δύο τόπων.

Η εισβολή της ιστορίας στον κοινωνικό χρόνο με την πρόσφατη παγκόσμια και αδιάκοπη μετακίνηση πληθυσμών δημιούργησε τις ρωγμές για την ανασκευή όλων των νομικών κατηγοριών στις οποίες βασίστηκε η ευρωπαϊκή θεσμική τάξη. Το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα των εισροών αντιστοιχεί σε αυτό που το δικαιϊκό πλαίσιο ορίζει ως “πρόσφυγα”, ένα πρόσωπο που δικαιούται νομικής προστασίας, μαζί με την ανικανότητα συνολικής απορρόφησής τους στην κατεύθυνση μιας πολιτικής μετεγκατάστασης και την αδυναμία ολικής νομικής τους κάλυψης απογυμνώνει το νομικό και εξουσιαστικό διαχωρισμό μετανάστη και πρόσφυγα. Πώς θα έπρεπε να χαρακτηριστούν άλλωστε όσοι εκτοπίζονται λόγω επισιτιστικών και περιβαλλοντικών κρίσεων ή όσοι πέφτουν θύματα trafficking ή διώκονται πολιτικά και θρησκευτικά κατά τη διαδρομή τους;

Η μεγαλύτερη μετανάστευση που γνωρίσαμε από το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο διεξάγεται σήμερα και κυοφορεί μια νέα πολιτική συνθήκη και όχι ένα πρόβλημα προς επίλυση, το οποίο άλλωστε θα ήταν αδύνατον να επιλυθεί με τους παλιούς όρους. Η φιγούρα του πρόσφυγα συνεπώς προκαλεί κρίσεις στον πυρήνα του έθνους-κράτους. Γιατί όμως συμβαίνει αυτό; Νομίζω πως πρέπει να το

αναζητήσουμε στις απαρχές των νεωτερικών συμβολαίων.

Η συγκροτητική αρχή του έθνους-κράτους που προέβλεπε πως η γέννηση σε ένα δεδομένο έδαφος και μια ορισμένη κρατική τάξη αποτελεί πηγή δικαιωμάτων, βρίσκεται σε κρίση. Αυτά που αποτέλεσαν τον πυρήνα των δικαιωμάτων, δηλαδή το δίκαιο του αίματος και το δίκαιο του εδάφους σήμερα διαρρηγνύονται. Το γεγονός ότι κατάφερε να προβλέψει αποτελεσματικά το ζήτημα της ανιθαγένειας μέσα από την ταύτιση της γέννησης με την ιθαγένεια ήταν καταλυτικό για ένα κόσμο που οργανώθηκε ραγδαία στη βάση συντεταγμένων πολιτειών, λειτούργησε όμως και ως το πέπλο συγκάλυψης της απόστασης που υπήρχε μεταξύ του ανθρώπινου όντος καθαυτού, της ίδια της ανθρώπινης ύπαρξης δηλαδή, και του ανθρώπου ως υποκείμενου δικαίου, επενδεδυμένου με νομική υπόσταση. Η μετακίνηση του πρόσφυγα αποκάλυψε την απωθημένη αυτή απόσταση καθώς βρέθηκε ανάμεσά της, εντός μιας ακατάπαυστης διαδρομής μεταξύ αυτών των δύο ασύμπτωτων περιοχών χωρίς ποτέ να καταφέρνει να χαράξει την τομή τους και να εισέλθει σε αυτή.

Οι νομικές κατηγοριοποιήσεις ήταν και παραμένουν ζήτημα πολιτικής απόφασης και οριοθέτησης. Για τους μη-πολίτες πρόσφυγές απέμεινε η υπαγωγή τους στη θολή κατηγορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου που όπως φαίνεται αδυνατεί να εξασφαλίσει τις συνθήκες της διαβίωσής τους. Εκεί πρέπει να εντοπιστεί και η αμηχανία συνολικά της Ευρωπαϊκής πολιτικής τάξης να απαντήσει θετικά στη μετακίνηση. Σπάζοντας αυτήν την ταύτιση της γέννησης με την ιθαγένεια βυθίζει τα έθνη-κράτη σε μια υπαρξιακή κρίση. Η συνθήκη αυτή αποκάλυψε πως όταν τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι ταυτόχρονα και δικαιώματα του πολίτη η ζωή τοποθετείται στο όριο και η ίδια η ανθρώπινη ύπαρξη τίθεται υπό διερώτηση. Ας αναλογιστούμε εδώ την απόφανση της Χάνα Άρεντ που παρότι μας ταξιδεύει 65 χρόνια πίσω, διατηρεί την ισχύ της στο σήμερα: ”Δεν είναι η απώλεια των συγκεκριμένων δικαιωμάτων, επομένως, αλλά η απώλεια μιας κοινότητας που είναι πρόθυμη και σε θέση να εγγυηθεί ένα οποιοδήποτε δικαίωμα, ήταν η συμφορά που έπληξε ένα συνεχώς

αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων. Ο άνθρωπος, αποδεικνύεται, ότι μπορεί να χάσει όλα τα λεγόμενα δικαιώματα του ανθρώπου, χωρίς να χάσει την ουσιαστική ιδιότητά του ως άνθρωπος, την ανθρώπινη αξιοπρέπειά του. Μόνο η απώλεια της δυνατότητάς του να ανήκει σε μια κοινότητα-πολιτεία μπορεί να εξοστρακίσει τον άνθρωπο από την ανθρωπότητα" (10). Συνεπώς, η παροχή ιθαγένειας σε όλους, σκιαγραφεί ένα ουσιαστικό διακύβευμα για μια νέα κοινωνική θέσμιση καθώς αποδιοργανώνει τους όρους του αποκλεισμού. Η ανεπάρκεια ωστόσο των δικαιωμάτων του ανθρώπου να διασφαλίσουν τη ζωή φαίνεται και από την ευκολία με την οποία αλλοιώνονται από τους ίδιους τους φορείς που τα υπέγραψαν.

Η συμφωνία ΕΕ – Τουρκίας παραβιάζει ευθεία της συνθήκη της Γενεύης, το πυρηνικό κέντρο της Ευρώπης των δικαιωμάτων. Σε αντίθεση με το κείμενο της Σύμβασης της Γενεύης όπου κυρώνει πως "κανένα συμβαλλόμενο κράτος δεν θα απελάσει ή επιστρέψει (επαναπροωθήσει), πρόσφυγα με οποιονδήποτε τρόπο στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή ή η ελευθερία του θα απειλούνταν λόγω της φυλής του, της θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ή πολιτική άποψη" (11) παρατηρούμε την αναίρεση της εν λόγω αρχής, αφού με βάση τα οριζόμενα στη Συμφωνία Ε.Ε. – Τουρκίας, προτεραιότητα στην επανεγκατάσταση θα έχουν οι Σύριοι πρόσφυγες που δεν έχουν επιχειρήσει παράτυπη είσοδο στην Ευρώπη. Αναφορικά με την πρόσφατη απορριπτική απόφαση της επιτροπής προσφυγών που προβλέπει την απέλαση Σύρου πρόσφυγα στη Τουρκία και τη συγκρότηση μέσω νέας τροπολογίας επιτροπών προσφυγών "κατά παραγγελία" ας σκεφτούμε ξανά πάνω στην παραδοξότητα που μας έθετε η Χάνα Άρεντ ήδη από το 1951: "Το καλύτερο κριτήριο για να αποφασιστεί εάν κάποιος έχει εξωθηθεί έξω από τα όρια του νόμου είναι η ερώτηση αν θα επωφεληθεί από τη διάπραξη ενός εγκλήματος. Αν μια μικρή διάρρηξη είναι πιθανό να βελτιώσει τη νομική του θέση, τουλάχιστον προσωρινά, μπορεί κανείς να είναι σίγουρος ότι έχει στερηθεί των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Γιατί τότε ένα ποινικό αδίκημα γίνεται η καλύτερη ευκαιρία για να ανακτήσει κάποιο είδος της ανθρώπινης ισότητας, ακόμη και αν είναι ως μια αναγνωρισμένη

εξαίρεση στον κανόνα. Το ένα σημαντικό γεγονός είναι ότι αυτή η εξαίρεση προβλεπόταν από το νόμο. Ως εγκληματίας, ακόμη και ένας ανιθαγενής δεν θα αντιμετωπίζεται χειρότερα από ότι ένας άλλος εγκληματίας, δηλαδή, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως όλοι οι άλλοι. Μόνο ως δράστης εναντίον του νόμου μπορεί να κερδίσει την προστασία από αυτόν. Όσο η δίκη και η καταδίκη του διαρκέσει, θα είναι ασφαλής από την αυθαίρετη εξουσία της αστυνομίας ενάντια στην οποία δεν υπάρχουν ούτε δικηγόροι ούτε προσφυγές. Ο ίδιος άνθρωπος που ήταν στη φυλακή χτες λόγω της απλής παρουσίας του σε αυτόν τον κόσμο, ο οποίος δεν είχε κανένα απολύτως δικαίωμα και ζούσε υπό την απειλή της απέλασης, ή που στελνόταν χωρίς ποινή και χωρίς δίκη σε κάποιο είδος εγκλεισμού, επειδή είχε προσπαθήσει να εργαστεί και να ζήσει, μπορεί να γίνει σχεδόν ένας ολοκληρωμένος πολίτης λόγω μιας μικρής κλοπής. Ακόμα κι αν είναι αδέκαρος μπορεί να πάρει τώρα ένα δικηγόρο, να διαμαρτυρηθεί για τους δεσμοφύλακές του και θα πρέπει να ακουστεί με σεβασμό. Δεν είναι πλέον το απόβρασμα της γης, αλλά αρκετά σημαντικός ώστε να ενημερωθεί για όλες τις λεπτομέρειες του νόμου βάσει του οποίου θα δικαστεί. Έχει γίνει εκ νέου ένα αξιοσέβαστο άτομο.” (12)

Ταυτόχρονα και η ίδια η έννοια του πολίτη αδυνατεί να περιγράψει την πολυπλοκότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Τι σημαίνει να είσαι πολίτης σήμερα στην Ευρώπη; Η ιδιότητα του πολίτη έχει πλέον κατακερματιστεί και μετακυλίεται εύκολα σε μια γκρίζα ζώνη δικαίου. Τα παγκόσμια δίκτυα οικονομικής και πολιτικής εξουσίας εκμηδενίζουν την εθνοκρατική πολιτική μέσω της αφαίρεσης καταστατικών δυνατοτήτων από τα έθνη- κράτη, όπως τη δυνατότητα της κυρίαρχης απόφασης και θρυμματίζουν ακόμα και τα τελευταία ψήγματα έκφρασης του πολίτη μέσα από τα κράτη δικαίου. Ακόμα, η σύνθεση των ευρωπαϊκών κοινωνιών μαρτυρά πως η σημασία της έννοιας του πολίτη χάνει την καταγωγική της ισχύ και αναπαράγεται εν απουσία νοήματος. Μία εξίσου σημαντική επισήμανση που διασταυρώνεται με τις προηγούμενες προέρχεται από την έξοδο της Γαλλίας από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα δικαιώματα του Ανθρώπου και το δίλημμα που έθεσε ο πρωθυπουργός Μάνουελ Βαλς στο κοινοβούλιο

– Ελευθερία ή Ασφάλεια – φάσκοντας πως ύψιστη ελευθερία είναι η ασφάλεια, διατηρώντας έτσι το γαλλικό κράτος σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης για πάνω από έξι συναπτούς μήνες.

Πράγματι, τα δικαιώματα του ανθρώπου και η έννοια του πολίτη δείχνουν ανεπαρκή ώστε να περιγράψουν αυτή τη κατάσταση. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε πως αποτελούν τη θεσμική παγίωση των δημοκρατικών αγώνων των προηγούμενων αιώνων, και την κληρονομιά που μας παραδίδει η παράδοση του προτάγματος της αυτονομίας που διέλυσε την Ελέω θεού Βασιλεία και ανέδειξε έναν ανθρωπότυπο εν επιγνώσει του εαυτού που θέσπισε δίκαιο από εκείνον και για εκείνον. Αυτό όμως που πρέπει χωρίς περιστροφές να θιχτεί σήμερα είναι η εκχώρηση της ελευθερίας στην κρατική εξουσία, με τις όποιες μεταλλαγές επισυμβαίνουν τα τελευταία χρόνια σε αυτή.

Η πρωταρχική και εξόχως διαφωτιστική διατύπωση των νεωτερικών συνταγμάτων, που διατρανώνει πως όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό και ασκούνται από τον ίδιο και υπέρ αυτού, παρά την πασίδηλη ριζοσπαστικότητά της, συγκαλύπτει πως η ιδιοποίηση της εξουσίας από το κυρίαρχο κράτος σηματοδοτεί και την έξοδό του από τη φανταστική αυτή συμφωνία καθώς και τη δυνατότητα του να ορίζει αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα τα μέσα και τους σκοπούς της δημόσιας-πολιτικής σφαίρας. Η αυτοκυβέρνηση του πολιτικού σώματος είναι αδύνατη όταν ο ιδιωτικός και ο δημόσιος χώρος διαμεσολαβούνται από την κρατική νομή της εξουσίας. Τα κοινωνικά συμβόλαια σκηνοθέτησαν την παραίτηση των ανθρώπων από την κοινωνική εξουσία και την παραχώρηση τους στο κράτος. Το κράτος διαφεύγει σήμερα της συμφωνίας αυτής μετατρέποντας τον πολίτη σε ένα εύθραυστο υποκείμενο και τον μη-πολίτη σε μια φιγούρα απροστάτευτη και παραδομένη στην κρατική ισχύ.

Η δυσκολότερη πράξη του παρόντος είναι η αφήγηση του μέλλοντος που διαγράφεται ως ένας σκοτεινός και αφανέρωτος τόπος. Η σχηματοποίησή του μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από την παροντική του πράξη. Η νόμιμη και ελεύθερη μετακίνηση, το οριστικό κλείσιμο των στρατοπέδων συγκέντρωσης και η διαμονή

των προσφύγων στον αστικό ιστό όπως τροχοδρομείται από τις απελευθερωτικές δομές αλληλεγγύης, η απόδοση πολιτικού ασύλου και η άρση του εξουσιαστικού διαχωρισμού πρόσφυγα και μετανάστη αποτελούν τους άμεσα επιτεύξιμους οδοδείκτες που προλειαίνουν το έδαφος για τη θέσμιση ενός δικαίου ανοιχτών συνόρων, τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του πολίτη ως μιας πλήρους συμμετοχικής ιδιότητας και τη δημιουργία ενός πεδίου δικαιωμάτων μη διαμεσολαβημένου από το κράτος.

Η χρονικότητα των νέων πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων έχει μια αυθαίρετη και ακαθόριστη διάρκεια. Η μόνη βεβαιότητα απέναντι στη διάψευση κάθε προσδοκίας και την εκρίζωση κάθε αναγκαιότητας, είναι η νεότευκτη παγκόσμια κοινωνική συγχρονία που διαμορφώνεται μεταξύ των προσφύγων και των κοινωνικών κινημάτων που αποτολμούν να εικονίσουν σχεδιαγράμματα ελεύθερης συμβίωσης αποκόπτοντας την επέλαση της βαρβαρότητας. Η εκθεμελίωση της κρατικής εγκυρότητας προσφέρει τη δυνατότητα της απελευθέρωσης του δημόσιου χώρου, ως μια δικτυωμένη σφαίρα αυτόνομων κοινοτήτων, πέρα από την κρατική δικαιοδοσία όπως μας ψελλίζει το παράδειγμα της Ροζάβα.

Αυτά είναι τα ερωτήματα του καιρού μας. Τις απαντήσεις τις αφήνω σε εμάς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1) Από την επίσκεψη του Αλέξη Τσίπρα και του Μάρτιν Σουλτς στη Μυτιλήνη στις 5 Νοεμβρίου του 2015, μια εβδομάδα μετά τη διαδήλωση στον Έβρο της Πρωτοβουλίας ενάντια στον φράχτη στον Έβρο
https://www.efsyn.gr/arthro/sti-lesvo-gia-prosfygiko-tsipras-kai-soylts
2) βλ. ενδεικτικά: Έμποροι των συνόρων, Αποστόλης Φωτιάδης, Ποταμός, Αθήνα 2015
3) https://www.tovima.gr/politics/article/?aid=534255
4)
https://www.athina984.gr/2016/05/26/tourkia-aposyrthikan-ta-enopla-kourdika-tmimata-apo-tin-poli-nusaybin/

5)
https://tvxs.gr/news/eyropi-eop/eksamini-paratasi-elegxon-sta-esoterika-synora-tis-sengken-proteine-i-komision
6)
https://www.efsyn.gr/arthro/oi-allages-sto-nomoshedio-gia-pros fygiko
7)
https://newpost.gr/politiki/532754/bild-enallaktiko-sxedio-ths-ee-gia-metatroph-twn-nhsiwn-se-monima-hotspots
8) Αναφορικά με την πρόταση Μπλερ για δημιουργία outspot στην τότε εκτός Ε.Ε Κροατία το 2003 βλ. Έμποροι των συνόρων, Αποστόλης Φωτιάδης, Ποταμός, Αθήνα 2015
9) βλ. Giorgio Agamben, homo sacer: κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή, εκδόσεις Εξάρχεια, Αθήνα 2016
10)
https://eagainst.com/articles/nationstates-and-the-rights-of-man/
11) Από το κείμενο της Σύμβασης της Γενεύης (άρθρο 33 (1))
12)
https://eagainst.com/articles/nationstates-and-the-rights-of-man/